

Tridentinum concilium, præcedentium omnium generalium corona, indictum a Paulo III anno 1542, XI kalendas junias, celebrari cœptum est anno 1545, idibus decembris. Interfuerunt autem cardinales 6, legati 4, patriarchæ 3, archiepiscopi 32, episcopi 228, abbates 5, Generales regularium ordinum 7; theologi cujusque instituti quamplures. Habitæ sub Paulo III sessiones x, octo Tridenti, duæ vero Bononiæ, quam in urbem translatum fuit ob aeris infectionem anno 1547. Revocatum sub Julio III Tridentum anno 1551, eodemque Pontifice sex celebratæ fuerunt sessiones; in quarum postrema, seu concilii xvi, habita die 28 aprilis anno 1552, decreta fuit concilii ob incurrentia bella suspensio. Reassumptum postea anno 1562 sub Pio IV, aliisque novem sessionibus additis, absolutum est anno 1563, firmatum subscriptione Patrum 245, atque anno proximo 1564 constitutione ejusdem Pii IV, edita Romæ VII kal. febr., confirmatum et publicatum. Profecto quidquid inter nos et hæreticos controvertitur, præmissis pluribus discussionibus, hæc sacrosancta synodus declaravit ac definiit, nimirum canonem divinarum Scripturarum, apostolicas traditiones, doctrinam de peccato originali, de justificatione et de gratia, numerum et effectus SS. sacramentorum, partes pœnitentiæ, transubstantiationem eucharisticam, sacrificium missæ, quæ pertinent ad matrimonium, sacrarum imaginum et reliquiarum usum, venerationem et cultum; iis quæ ad reformationem episcoporum, clericorum, monachorum, cunctorumque fidelium videbantur necessaria, luculenter expositis et constitutis.

Præter duo generalia concilia, de quibus pertractatum est modo, aliâ complura sæculo XVI celebrata fuere ad fidem orthodoxam confirmandam, moresque sancte recteque instituen-

Poloniæ. Advenerunt tandem et oratores christianissimi regis, quorum unus scilicet Claudius Scrissellus, episcopus massiliensis, sessione ix, causam egit antistitum Galliarum, qui accusabantur propterea quod ad synodum non convenerant. Sessione undecima die 19 decembris anno 1516 promulgatum, prolatumque *Concordatum*, de quo paulo supra, cui tamen non omnes Galliarum antistites, procerumque senatus statim præbuerunt assensum.

dos, videlicet anno 1528 *parisiense*, ac *bituricense*; anno 1536 *coloniense*; anno 1549 *coloniense* alterum, *moguntinum* ac *trevirensis*; anno 1565 *toletanum*, *cameracense* et *mediolanense I* S. Caroli Borromæi; anno 1569 *mediolanense II*; anno 1573 *mediolanense III*; anno 1576 *mediol. IV*; anno 1579 *mediolanense V*, et anno 1582 *mediolan. VI*. Quæ *mediolanenses* synodi sex celebratæ studio prælaudati sanctissimi cardinalis et archiepiscopi Caroli, una cum aliis diœcesanis, de quibus legenda sunt *Acta Ecclesiæ mediol.*, ecclesiastici regiminis perfectissimam normam, sacramentorum exactam administrationem, clericorum irreprehensibilem honestatem, christianæ vitæ rudimenta, rationemque integerrimam, tradunt, declarant, præscribunt. His adde concilium *mecliniense* anno 1570, *rothomagense* anno 1581, *burdigalense* et *rhemense* anno 1583, *bituricense* anno 1584, *aquense* anno 1585, *tolosanum* anno 1590, *avenionense* anno 1594, et *aquileiense* anno 1596, etc. His vero, de quibus omnes agunt historici de synodis pertractantes, adjiciamus oportet *diamperitanam* apud Indos, nuncupatos christianos *S. Thomæ*, celebratam anno 1599 ab Alexio de *Menezes* Augustinensi, et romanis typis editam, notisque illustratam anno 1745 a Joanne Facundo *Raulin* ejusdem ordinis.

CAPUT III.

IN QUO HERESEON MONSTRA EXPONUNTUR ET ANGLICANUM
SCHISMA DESCRIBITUR.

Nulla ætas sæculo in quo versamur hæreticorum hominum, errorumque fuit unquam feracior. Prodiere enim hac tempestate Lutherus, Melancthon, Flaccus Illyricus, Carolstadius, Zuinglius, Ocolampadius, Bucerus, Petrus Martyr, Ochinus, Joannes Agricola, Osiander, Stancarum, Musculus, Brentius, Smidelinus, Storkius, Munsterus, Joannes Leydensis, Calvinus, Castalion, Servetus, Blandrata, Socinus, Marotus, Theodorus Beza, Arminius, et alii.

Ac *Martinus Lutherus* cæterorum antesignanus, natus Islebii anno 1483, ingressus monasterium erfordense augustinianæ

congregationis Germaniæ anno juxta Floremundum 1504, juxta Calvisium vero 1506, cœpit contra indulgentias primum bacchari anno 1517, in alia errorum portenta exinde prolapsus, maxime circa justificationem et efficacem virtutem sacramentorum. Ad generale concilium anno 1518 audacter provocavit, et anno proximo celebrem habuit Lipsiæ cum Eckio disputationem de primatu romanæ Ecclesiæ. Articuli ejus 41, a Leone X anno 1520 fuerunt damnati¹. Addidit postmodum alios nequiores, affirmans post Adæ lapsum in hominibus extinctum esse liberum voluntatis arbitrium, impossibilia esse præcepta Dei, peccata dum remittuntur non deleri, sed dumtaxat non imputari, omnia justorum opera esse inquinamenta et peccata, timorem gehennæ reddere hominem magis hypocritam et peccatorem, romanum Pontificem esse Antichristum, in Eucharistia permanere cum Domini corpore substantiam panis, Purgatorium commentum esse papisticum, fere omnibus Wicleffi et hussitarum instauratis deliramentis. Quibus ab Ecclesia, et a catholicis universitatibus theologorum, semel iterumque proscriptis, adeo pervicacior evasit, ut religionis pudorisque jugo prorsus excusso, anno 1525 uxorem duxerit Christo ereptam, id est, monialem Catharinam *de Bore* nuncupatam, apud Erasmum, suosque sectarios, contemptum et derisionem maximam sibi comparans. Pluribus demum accitis discipulis, qui lutheranæ sectæ variam formam ac diversum nomen dedere, scelestissimam efflavit animam Islebii anno 1546, die 18 februarii, ejusque cadaver translatum fuit Vittembergam superioris Saxonie metropolim.

Philippus *Melanchthon*, quem Montacutius vocat *theologiæ corculum reformatæ*, et litterarum ac litteratorum decus Henricus Stephanus, fuisse autem eloquentem virum et nos inge-

¹ Cœperunt anno 1522 inter lutheranos etiam mulieres contra monitum Pauli prædicare verbum Dei. Princeps harum mulierum Argula non obscuro exorta genere. Etiam montanistis suas fuisse prophetissas Priscillam et Maximiliam alibi diximus. Idem de pepuzianis tradit S. Epiphanius h. XLIX et de collyridianis h. LXXIX. Irrupit in hæc tempora omnium fere superiorum hæresum colluvio.

nue fatemur, natus est Solicinii (vulgo *Bretten*) ad Rhenum anno 1497, obiitque Wittembergæ anno 1560, die 19 aprilis. Is *confessionem augustanam* conscripsit, exhibitam Carolo V in comitiis Augustæ anno 1530, fuitque dux lutheranorum, qui *molliores* dicuntur, propterea quod non adeo crude sentiunt de interitu liberi arbitrii et de necessitate peccandi. Illum propterea ad religionis ineundam concordiam Franciscus I, rex Galliarum, arbitrabatur idoneum, eumque videre optabat Henricus VIII, Anglorum rex. At non discessit e Germania. Ibi vita functum diximus supra. Exhumatum illius cadaver et combustum Monachii scribit Romualdus monachus foliensis, quem tamen falsitatis quidam redarguunt. Falsum quoque videtur quod narrant¹, Melanchthonem mortui proximum matri interroganti quænam melior esset religio, respondisse, novas plausibiles, catholicam tamen certam tutamque, nam Melanchthonis mater anno 1529 e vita migraverat. Aiunt denique Melanchthonem prodigiis, insomniis et astrologorum vaticiniis nimiam fidem adhibuisse, atque inclinasse ad pyrronismum, ad eorum nempe sensum, qui putant de qualibet re suspendendum esse judicium. Nos hoc unum affirmamus, quod idem Melanchthon suum ante obitum scribens epitaphium pronuntiavit de semetipso :

Iste brevis tumulus miseri tenet ossa Philippi,
Qui qualis fuerit, nescio, talis erat.

Mathias *Flaccus Illyricus*, in oppido Istriæ Albona ortus anno 1520, obiit Francfurti anno 1576, die 11 martii. Venetiis litterarum posuit tyrocinia, Egnatio tradente. Profectus inde in Germaniam, Lutheri et Melanchthonis fuit auditor. Horum vero dogmatibus addidit affine alterum manichæismo, tradens originale peccatum esse animæ rationalis substantiam. Ejus propterea asseclæ *substantialistæ* vocantur. Ut liberius contra doctrinam orthodoxam insaniret, Parthenopolim, id est, Magdeburgum concessit, et anno 1557 cœpit in jenensi Academia palam docere. Magdeburgi moram agens *Centuriis ecclesiasticæ historiæ* colligendis applicuit animum, quarum priora IV volu-

¹ Floremundus lib. II, cap. IX.

mina prodiisse in lucem anno 1560, tradidit Spondanus; at tria præcedenti anno 1559 fuerant impressa. Suis displicuit magnopere, quoniam Illyricus in lucem edidit *ordinem missæ latinæ*, quæ in usu fuit circa annum Domini 700. Id enim abrogantibus missam opponitur. Acerrimus turbarum inceptor a Thuano, furiosus theologus a Montacutio, præjudicatis opinionibus imbutus a Ric. Simone Illyricus nuncupatur.

Andreas *Carolstadius* cum Zuvinglio et *Oecolampadio Sacramentariorum* est auctor. Fuit ille ejusdem cum Luthero ætatis, apud Francones natus. Negabat Christum in Eucharistia reperiri, irrisorie affirmans non esse quemquam fidelium *anthropophagum*. Dogmatizabat imagines sanctorum confringendas esse; quæ duo Luthero adversantur. Hinc inter utrumque jurgia ac dissidia. Excedere Wittembergam coactus an. 1524, Orlemundum Thuringiæ urbem se contulit, ad quam Lutherus accedens, auctore Carolstadio, lapidibus ejectus fuit. Fertur omnium sacerdotum primum inter sacramentarios iniisse connubium, atque in hujus commendationem facinoris legitur apud Floremundum, lib. II, cap. VII, *missa* ad ludibrium conficta. Cæterum Carolstadius haud fama doctrinæ apud sacramentarios ipsos celebris fuit, sed eum longe superavit Zuvinglius, a quo zuvingliani appellantur.

Huldericus *Zuvinglius* in Helvetia natus an. 1487, obiit in prælio religionis causa a Tigurinis et Bernensibus contra finitimos catholicos inito anno 1531. Apud Tigurinos enim mos est, ut dum exitur ad pugnam, primarius minister simul cum milite procedat. Illius cadaver, commissa pugna die 11 octobris inventum a catholicis, dissectum fuit et combustum. Diximus supra propugnasse in verbis, quibus conficitur Eucharistia, *metonymiam*, illic nempe adesse autumans signum Dominici corporis, non substantiam. Negavit ulterius originale peccatum, post Julianum, pelagianorum deterrimus. In sua ad Franciscum I subdola *confessione* paganorum salutem temere asseruit. Valuit patria, id est, helvetica eloquentia, necnon linguis latina, græca, hebraica et germanica.

Joannes *Oecolampadius* Winspergensis, natus in Germania

anno 1482, obiit Basileæ eodem, quo Zuvinglius, anno 1531 mense nov., ejusque obitum Munsterus carmine hebraico, Beza latino hendecasyllabo deplorarunt. Laudatur quoque a Paulo Jovio, ab Erasmo, a Sadoletto ob eruditionem; in eo tamen recte dicitur perniciosissimus, quod christianæ Hostiæ repudiato sacramento, infecit plurimos zuvinglianae impietatis veneno.

Martinus *Bucerus* Selestadii in Germania natus an. 1491, in ordine Prædicatorum vixit annos quindecim; deinde anno 1521 cum Petro Martyre et Paulo Fagio in Angliam profectus est, atque anno 1549 Cantabrigiæ palam docuit. Ibidem decessit anno 1551, ejusque ossa regnante Maria cum ossibus Fagii anno 1555, effossa et concremata fuerunt. Utrique tamen Elisabetha an. 1560 monumentum erexit. Non unam, sed tres Bucerus successive duxit uxores; ex priori, quæ monialis fuerat, filios tredecim suscepisse affirmat Melanchthon. Hermannum de Wida archiep. coloniensem an. 1542 pellexit in hæresim. Ejus et Petri Martyris opera, Anglia fere universa corrupta est. Studuit, sed irritò conatu, sacramentarios et lutheranos revocare ad concordiam; habuit cum Calvino epistolare commercium, ac videtur agnovisse merita bonorum operum; unde ab aliis sectariis redarguitur, quasi *papismum* non oppugnaverit, sed converterit in *bucerismum*. Possevinus, Prateolus, Lindanus et Surius narrant Bucerum morti proximum dixisse, nondum advenisse Messiam in lege promissum, et obiisse in pervicacia judaica. Plura hac de re in Diction. P. Bayle¹.

Petrus *Martyr Vermilius*, cujus supra meminimus, Florentiæ natus an. 1500, adolescens ordini Canonicorum regularium se addidit in Fesulano cœnobio. In Angliam transmigravit an. 1547 labente, cum antea Tigurum cum Bernardino Ochino petiisset, inde vero Argentoratum. Isthic, atque Oxonii sacras litteras tradidit, variaque fortuna et peregrinationibus jactatus, ut

¹ Insani quidam homines hac ætate inchoandum putarunt regnum Chiliarcharum a Cerintho confictum. Ita opinati sunt Augustinus Weber anno 1530, Thomas Muntzerus anno 1525 in Westphalia, atque Joannes a Leyden anno 1534.

inquit Thuanus, obiit Tiguri anno 1562, idibus novembris. Lucæ cum Emmanuele Tremellio et Hieronymo Zanchio familiariter usus, singuli consilium discedendi ex Italia cœperunt. *Tremellius* Ferrariæ natus erat patre judæo; Heidelbergæ docuit hebraicam linguam; syriacam N. T. versionem latinitate donavit, et V. Testamentum cum Francisco Junio Biturigie, qui pestilentia obiit an. 1602, Lugduni Batavorum, ad hebraicos fontes aggressus est emendare. Horum versionem, quæ primum prodiit anno 1575, Ecclesiæ protestantium summo plausu exceperunt. At *Zanchius* Alzano Italus paulo post Vermilli discessum, eadem ob causam concessit Argentoratum, obiitque Heidelbergæ anno 1590.

Quid de *Bernardino Ochino*? Is Minorum, quos observantes vocant, professus antea institutum, ordinem FF. Minor. *Capuccinorum* ingressus an. 1534, magna in eo vixit austeritate usque ad an. 1542. Fuit concionator celeberrimus, ejusdemque ordinis generalis minister, non tamen, ut quidam dixerunt, institutor. Ab anno enim 1525 F. Matthæus Bassius, Capuccinorum auctor extiterat. Porro Ochinus a Joanne Valdesio J. C. Hispano, Neapoli seductus, et in hæresis suspicionem veniens, Florentiæ cum Petro Martyre de capessenda fuga deliberavit. Genevæ mulierculam duxit uxorem; inde Augustam, hinc in Angliam an. 1547 migravit. Ex Anglia redux anno 1553, adiit Argentoratum, Argentorato Basileam, Basilea in pagum Tigurinum concessit. Expulsus hinc est anno 1563 ob editionem *Dialogorum*, quos eodem anno typis commisit Basileæ, absque Tigurini magistratus licentia, in quorum *Dialogorum* 21 approbavit polygamiam. Ubi ex finibus Helvetiorum excessit, Macedonii hæresim dicitur innovasse et adhæsisse anabaptistis. *Annales Capuccinorum*, *Martyrologium Franciscanorum* ad diem 4 januarii, et alii tradunt Ochinum pœnitentia ductum Genevæ martyrem occubuisse. Apostatam nihilominus periisse *Morenius*, aliique plures testantur.

Joannes *Agricola* Islebii natus anno 1492, patria ac perfidia Luthero conjunctus fuit. Falso dicitur rediisse ad pontificios, quando Carolus V *Interim* vulgavit. E Saxonia enim concessit

Berlinum, qua in urbe anno 1539 Joachimus II, elector, pseudoevangelicam religionem recepit, romana rejecta. Berolini autem obiit *Agricola* an. 1566, homini epicureo similior, quam pio theologo, inquit ad præcit. annum Osiander. Ab hoc *Agricola* diversus *Michael Agricola* Aboensis, qui omnium primus ad hæresim propagandam transtulit Novum Testamentum in linguam Germaniæ vernaculam. *Osiander Andreas*, Bavarus, nuper commemoratus, novam circa Christi mediationem ac redemptionem commentus sententiam, asseruit Dominum esse humani generis Reparatorem et justificationis nostræ efficientem causam, *secundum solam divinam naturam*, humana penitus seclusa, et hominem justificari ipsa justitia, *qua Deus essentialiter justus est*.

Pugnavit adversus Osiandrum *Franciscus Stancarus* Mantuanus, qui ex Italia discedens hebraicas litteras tradidit in Academia cracoviensi an. 1570. Scripsit *L. Canones*, quibus uterentur Ecclesiæ Poloniæ a romana discedentes. Ut Osiandrum refelleret, dogmatizavit primum, Christum esse hominum Redemptorem spectata *sola natura humana*, nihil ad salutem conferente divinitate personæ, tum in arianismum prolapsus Blandratæ, aliisque antetrinitariis, qui in Poloniam confugerant, perfidiæ suppeditavit munimenta. Obiit apud Polonos anno 1574, eique fuit impietatis hæres, filius, et is *Franciscus Stancarus* nuncupatus, natus anno 1562, mortuus anno 1621.

Andreas Musculus, Stancaro et Osiandro se opponens, docuit ita Christum esse Mediatorem secundum *humanam divinamque naturam*, ut hanc in cruce cum humana mortuam, et illam cum divina *ubique esse* contenderet. Quo in dogmate Joanni Brentio et Jacobo Andreæ ab Hospiniano dicitur succenturiatus. *Musculus* in Misnia ortus, Brandeburgensium Ecclesiarum lutherana labe corruptarum rector fuit et curator, obiitque an. 1580. Distinguendus est ab Andrea *Wolfgangus Musculus*, Benedictinus excucullatus, inter lutheranos doctissimus. Duodeciami in Lotharingia *Wolfgangus* natus anno 1497, monachalem vestem induit quindennis, eaque abjecta, *Margaritam Barth*,

quam et monachus deperierat, anno 1523 Argentorati duxit uxorem. Cum elegantissime litteras pingeret, suam Bucero libros conscribendo locavit operam. Postea theologiam docuit Bernæ, ubi decessit an. 1563, die 30 augusti, splendido cohonestatus epitaphio¹. Plura edidit Patrum Græcorum opera, et e græca lingua vertit *Historiam Eusebii*, quam postea elegantio-rem reddidit Christoforsonus. Scripsit sermones adversus *Missam*, *Anti-Cochlæum*, et in sacras litteras *Commentaria* permulta.

Joanni *Brentio* et *Jacobo Andreæ* Musculum succenturiatum in doctrina *Ubiq̄istarum*, dixi nuper. *Brentius*, autem Willæ, in Suevia ortus, colloquiis circa fidem habitis Marburgi, Ratisponæ et Vormaciæ interfuit anno 1529, 1546 et 1557. Fuerat canonicus wittenbergensis, fatisque cessit an. 1570. Filium habuit, *Joannem Brentium* pariter vocatum, professorem turingensem in Suevia, ac decessit is an. 1596. *Jacobus Andreas* Weiblingæ, patre fabro ferrario natus, unde illi cognomen *Schmidlini* accessit, vita functus est an. 1590.

Nicolaus *Storchius* ac *Thomas Muntzerus*² una cum *Marco Stuber* instituerunt sectam *anabaptistarum*, qui negant pueros esse baptizandos, affirmant licitum non esse jurare et nefas christianis subire magistratus et gerere bellum. Non tantum catholicis, sed etiam hæreticis principibus exosi, tanquam seditiosi mulctati sunt. Muntzerus audacior Storchio, decollatus est an. 1525, cum in Germania truce rusticorum bellum excitasset. *Bernardus Rothmannus* post Muntzerum anabaptismum an. 1530 Monasterii propagavit. Tam ingenti numero creverunt, ut etiam sibi reges eligerent. Primum *Joannes Leidensis*, tum *Joannes* alter quidam postea *Cornelius* nomine, postremus *Joannes Wilhelmus* infausto potiti sunt regno. Nam Joannes Leidensis, urbe monasteriensi, quam anabaptistæ occupaverant, recuperata a principe episcopo an. 1535, ineunte anno proximo

¹ Epitaph. Wolfangi Musculi :

Musculus hic situs est, doctrina clarus et ingens
Nomen in orbe manet, spiritus astra tenet.

² Ant. *Muncerus*.

forcipibus ignitis discerptus, et adacto per pectus mucrone, miserrime interiit. Joannes alter Bruxellis, Cornelius Ultrajecti plexi sunt capite, Joannes Wilhelmus in Cliviæ districtu cum primaria uxore Elisabetha quam reginam vocabant, suorumque multitudine captus, an. 1574 lento crematus est igne. Martyrologium sectæ suæ prægrande in folio anabaptistæ conscripserunt, quam tamen magistratus in ipsos anabaptistas pœna capitis animadverterint causa potissimum seditionis; propter quam senatus quoque tigurinus an. 1530 in illos eandem pœnam sancivit, approbato *pædobaptismo*, atque ex Angliæ regno an. 1560 Elisabetha jussit illos excedere.

Inter anabaptistas connumerantur *mennonitæ*, ita a quodam Menno appellati: de quibus Georgius Cassander, præf. in tract. *De baptismo infantium* ait, miseratione dignos videri, quoniam anabaptistis aliis meditantibus restitutionem regni Christi per deletionem impiorum factam vi externa, hi docebant in sola cruce consistere illius regni instaurationem et propagationem.

Joannes *Calvinus*, a quo calvinistæ, Novioduni in Picardia natus anno 1509, e Galliis an. 1517 discessit, et contulit se Basileam, ubi hebraicas litteras didicit, ediditque annos natus 26 opus *Institutionum*, Francisco I, Galliarum regi, nuncupatum. Nimis opus illud a sectariis extollitur¹, cum nihil sit aliud quam complexio errorum Melancthonis, Hyperii, Sarcerii et Œcolampadii. Latina dictione Calvinus superavit Lutherum; is patria et germanica excelluit eloquentia. Meditatus iter Argentoratum versus, et bello præpeditus Genevam divertit. *Gulielmus Farellus* illum sub Dei maledictione obtestans, ne Geneva discederet, impulit ad exercendum illius Ecclesiæ ministerium. Contigit id an. 1536. *Farellus* in Delphinatu natus erat anno 1489, atque ad hæreticorum castra defecerat. Proximo an. 1537 Genevenses Domini et catholicæ religionis jugum, solemnî perjurio, penitus excusserunt, postquam an. 1535 sese

¹ De Calvini Institut. Paulus Thurius :

Præter apostolicas, post Christi tempora, chartas,
Huic peperere libro sæcula nulla parem.

a romani Pontificis obedientia ausu temerario et Curiae aenea tabula ad perpetuam infamiam appensa¹, subtraxissent. Cum Farello tamen Geneva an. 1538 Calvinus expulsus fuit, quod se opponerent cœnæ eucharisticæ celebrationi. Argentoratum profectus cum *Bucero* et *Capitone* familiariter vixit. De Bucero dictum supra. *Capito* unus erat sacramentarium. Calvinus Genevam rediit an. 1541, magistratu et populo plaudentibus. Obiit autem an. 1564, die 27 maii. Calvini dogmata, præter ea quæ universis *protestantibus*² communia sunt, nempe canonem Scripturarum corrumpere, traditiones rejicere, papam vocare *Antichristum*, SS. imagines cultumque proscribere, justificationem in sola fide statuere, impugnare sacramentorum numerum et effectus, ritusque romanæ Ecclesiæ irridere; Calvini, inquam, dogmata sunt, in Eucharistia signum, non rem ac substantiam Corporis Christi contineri, et hanc sola fide apprehendi, humanam voluntatem non habere ullam boni vel mali electionem, Deum esse auctorem peccati, gehennam improbis, nullius culpæ intuitu decernere, millenariorum circa dilationem beatitudinis sententiam sectari, aliaque hujus generis doctrinæ monstra, absona, nefaria, blasphema.

Sebastianus *Castalio*, Lugduni Allobrogum natus anno 1515, Calvino Argentorati innotuit, cum illo Genevam venit, sed Geneva contulit se Basileam ad litteras græcas in eadem urbe tradendas. Ibidem extinctus est an. 1563, die 29 decembris. Semina illum sparsisse *arminianismi* tradit Hoffmannus in

¹ Ea in tabula legitur :

« Quum anno Domini MDXXXV, profligata romani Antichristi tyrannide, abrogatisque ejus superstitionibus, sacrosancta Christi religio hic » in suam puritatem, Ecclesia in meliorem ordinem singulari beneficio » reposita, et simul pulsus fugatisque hostibus urbs ipsa in suam libertatem » non sine insigni miraculo restituta fuerit; S. P. Q. G. monumentum » hoc perpetuæ memoriæ causa fieri, atque hoc loco erigi curavit, quo » suam erga Deum gratitudinem testatam faceret. »

² *Protestantium* nomen inde ortum, quod in comitiis Spiræ anno 1529 quibusdam statutis, quæ hæreticorum opponebantur libertati, illic 14 imperii urbes exhibito scripto die 19 aprilis protestatæ sunt nolle se iisdem decretis obtemperare, ad Cæsarem et ad concilium appellantes. Deinde illud nomen ad lutheranos et calvinistas omnes pertransiit, ut quasi communi fœdere adversus Ecclesiam pugnarent.

Lexico. Ejus gallicanam sacrorum Bibliorum versionem etiam novatorum plurimi parvipendunt. Pro lubitu eligi posse religionem, quæ arrideat cuique, autumabat. Castalio, ut inquit Vossius, pag. 2 *Instit. Orat.*, pro *baptismo* substituit *lotionem*, pro *Angelo genium*, pro *fide confidentiam*, pro *Ecclesia rempublicam*, pro *synagoga collegium*.

Unitariorum, qui unam in Deo personam agnoscunt, et individuum denegant Trinitatem, post veteres sabellianos, auctor fuit *Michael Servetus* Tarraconensis, qui variis orbis partibus peragratis, ex anabaptista sacramentarius, e sacramentario antitrinitarius evasit, conscripto editoque libro omni impietate referto, *De Trinitatis erroribus*. A Calvino hac de re accusatus, decreto senatus genevensis vivus combustus fuit anno 1553, die 27¹ octobris.

Ne eodem afficeretur supplicio, se Geneva subduxit *Georgius Blandrata*, qui et Ticino antea discesserat, S. Inquisitionis metu. In Pedemontio apud Salutas ortus fuerat. Geneva profugus in Poloniam concessit an. 1558. Illic quoque Calvini epistolis exagitatus, in Transylvaniam profectus est anno 1563, invitatus a principe Joanne Sigismundo; disputavit adversus Trinitatem cum *Francisco David*², reformatæ, ut vocant, Ecclesiæ theologo, apud Albam Juliam, urbem Transylvaniae primariam an. 1566. Refutavit etiam scripta *Georgii Majoris* an. 1569. Vivebat adhuc anno 1585, ut constat ex Bibliotheca antitrinitariorum. Maimburgus in *Hist. Arianismi*, in insaniam versum affirmat, atque ab uno nepotum suorum, ipsius inhiante pecuniis, fuisse interfectum. Memoratus *Franciscus David*, etsi Blandratam et Faustum Socinum passus est adversarios; tamen Christum non esse adorandum aiebat; unde tanquam novator in carcerem conjectus fuit, ubi animam an. 1579 efflavit.

Inter *unitarios* memorandus præsertim *Socinus*, a quo appellatio *socinianorum*. Ac duo fuerunt *Socini* novorum ebio-

¹ Calvisius, die 17.

² Franciscus David, relictis postea aliorum novatorum sectis, et ipse ad unitarios pertransiit.